

Violett-grå tagellav - hårt drabbad av modernt skogsbruk

Bengt Oldhammer

Violettgrå tagellav, *Bryoria nadvornikiana*, är en elegant och högst förtjusande liten busklav (10-20 cm). Välutvecklade exemplar med mörk bas och grå till violettgrå bål är vackra och lätta att känna igen. Men innan man fått en "sök-bild" är det nästan omöjligt att hitta det grå trasslet bland grenarnas alla lavar.

Under 1985 noterade jag ett tiotal nya lokaler för arten i Dalarna. Eftersom den är starkt hotad av skogsbruket (hotkategori 2) kan det vara av visst intresse att nämna något om fynden.

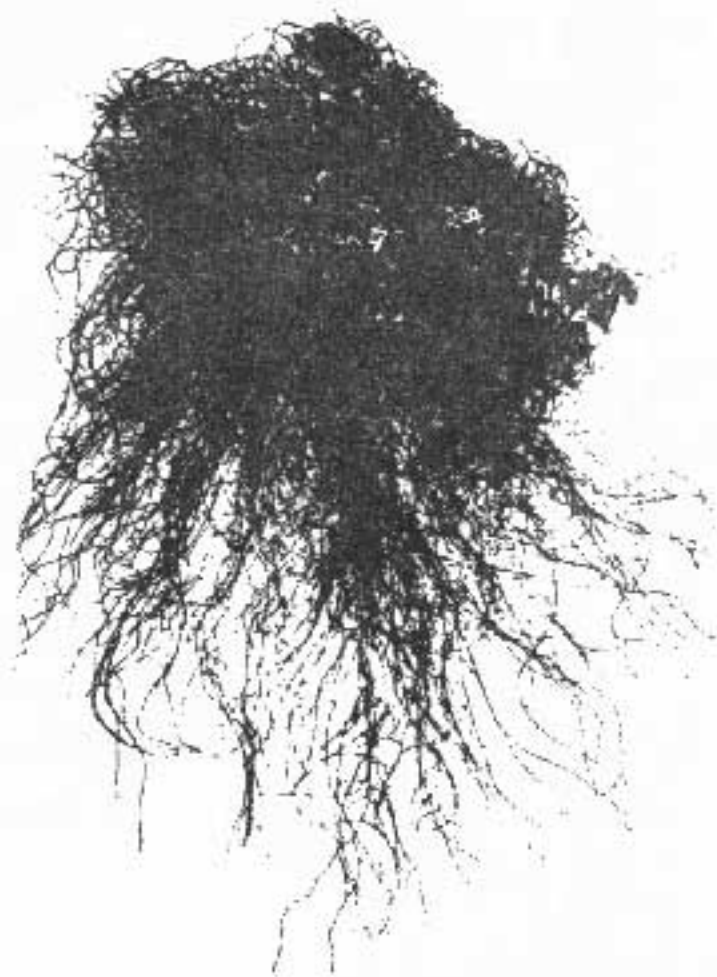
Som framgår av kartan har artens utbredning stora likheter med långskägg, *Usnea longissima*, som tillhör hotkategori 1, d v s akut hotad. Eftersom violettgrå tagellav inte har lika höga biotopkrav som långskägg är den mer vanligt förekommande.

Arten växer enligt min erfarenhet på gamla trögväxande granar, gärna undertryckta små korta granar. Den är ymnigast förekommande på de nedersta grenarna på trädet, särskilt om de är halvdöda-döda.

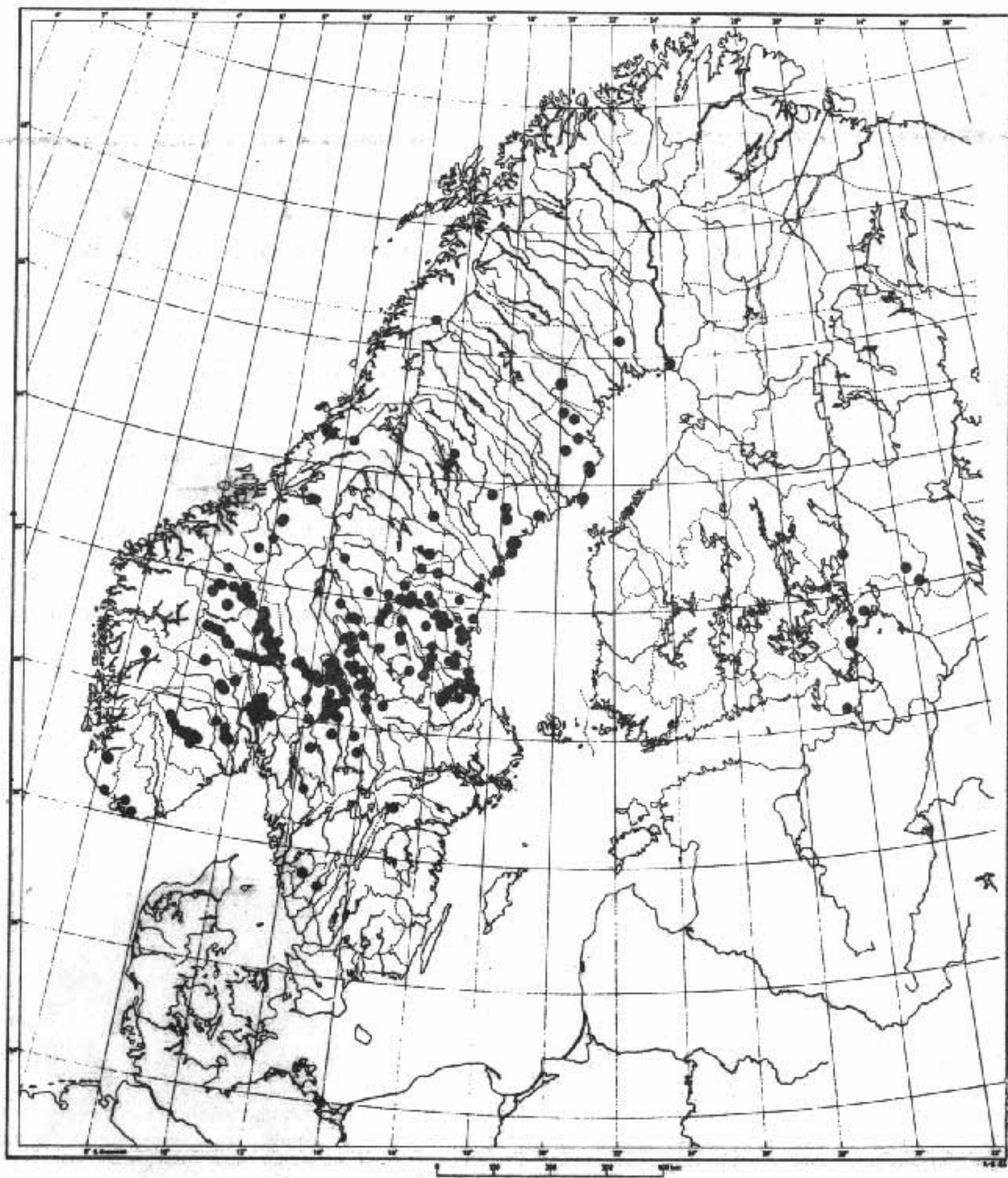
Några andra busklavar i samma miljöer är t ex *Bryoria capillaris*, *B fuscescens*, 2-3 arter *Usnea*, *Alectoria sarmentosa*, *Pseudevernia furfuracea*.

De flesta fynden i Mora kommun har jag gjort i miljöer med höga naturkvaliteter. Vällingbergets och Söderbergets blockrika sluttningar hyser arten liksom några raviner vid Säxberget. Den ymnigaste lokalen hittills är en trögväxande granskog på ca 630 meters höjd över havet vid Böxjön i norra Mora kommun. Vidare har jag sett arten i en produktiv sumpskog med avverkningsmogen gran. Gemensamt för alla växtplatser är en relativt fuktig eller skuggig miljö.

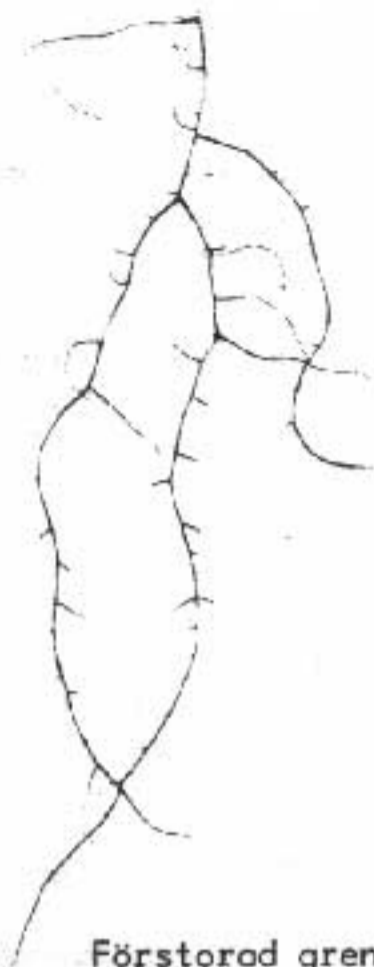
Det kan alltså konstateras att violettgrå tagellav ställer höga miljökrav och att den minskat drastiskt i Dalarna de sista 30 åren. Den slutsatsen är lätt att dra med tanke på hur hårt den gamla granskogen avverkats i Dalarna (liknande biologisk utarmning i Dalarna är konstaterad för granskalbaggar).

Hela bålen.

Alectoria altaica (Gyél.) Räs. i Norden.
(= *Bryoria nadvornikiana*).

Förstorod gren.

Lavens bästa förekomster i höghöjdsområdenas granskogar är på snabbt försvinnande. Dessa skogar avverkas nu med statliga 5:3-bidrag och planteras ofta med contorta-tall från Kanada. Hyggesytorna är oroväckande stora.

Ska vi ha en chans att behålla arten måste skogspartier sparas där den växer. Eftersom Dalarna, Hälsingland och Ångermanland har den rikaste förekomsten av arten i Sverige har vi ett stort ansvar för att rädda laven. Om inte större hänsyn visas än idag inom skogsbruket kommer nästa generation lichenologer att få jaga violettgrå tagellav på samma sätt som man idag söker efter långskägget, d v s med mycket ringa framgång.

Dessvärre finns det flera lavararter som minskat drastiskt, men det kanske finns anledning att återkomma till den saken i denna tidning.

Sammanfattning

Violettgrå tagellav är ett praktexempel på det fenomen som kallas biologisk utarmning till följd av dagens moderna skogsbruk. Dess utbredningsområde har tunnats ut så allvarligt att den nästan bara finns i raviner, bergsbranter, vissa sumpskogar, höghöjdsskogar etc. Dess ymnigaste förekomst finns i trögväxande höghöjdsgranskogar, en miljö som nu försvinner mycket snabbt. Arten accentuerar kravet på att skogsvårdsstyrelsen anställer biologiskt utbildad personal som kan syna avverkningsområden. Med ideella naturvårds krafter kommer arten aldrig att kunna skyddas i tillräckligt stor utsträckning.

Litteratur:

- Ahlner S 1948. Utbredningstyper bland nordiska barrträdslavar. Acta Phytogeographica Suecica.
- Carlin G & Swahn V 1977. De svenska Usnea-arterna, SBT 71.
- Dahl E & Krog H 1973. Macrolichens.
- Ehnström B 1985. Den gamla granskogens skalbaggar. Inocellia nr 2 1985.
- Ingelög T 1984. Floravård i skogsbruket, artdel.
- Krog H m fl 1980. Lavflora, Norske busk och bladlav.
- Santesson R 1984. The lichens of Sweden and Norway.